

Bryssel den 2 maj 2018
(OR. en)

8299/18

**Interinstitutionellt ärende:
2018/0008 (NLE)**

**EDUC 133
JEUN 47
SOC 212
EMPL 154**

NOT

från:	Ständiga representanternas kommitté (Coreper I)
till:	Rådet
Föreg. dok. nr:	7951/18 EDUC 125 JEUN 39 SOC 195 EMPL 145
Komm. dok. nr:	5464/18 EDUC 14 JEUN 4 SOC 22 EMPL 18 + ADD 1
Ärende:	Förslag till rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande - <i>Antagande</i>

Vid mötet den 2 maj 2017 noterade Coreper att en enhällig överenskommelse nu hade nåtts om ovannämnda rekommendation.

Rådet uppmanas därför att anta rekommendationen på grundval av den bifogade texten och därefter vidarebefordra den för offentliggörande i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Förslag till

RÅDETS REKOMMENDATION

om nyckelkompetenser för livslångt lärande

(Text av betydelse för EES)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 165 och 166,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag, och

av följande skäl:

- (1) Den första principen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter¹ innebär att var och en har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande för att bibehålla och tillägna sig färdigheter som tillåter att man deltar fullt ut i samhället och framgångsrikt klarar övergångar i arbetslivet. Det framhålls också att var och en har rätt att få individanpassat stöd i rätt tid för att förbättra sina utsikter till anställning eller egenföretagande, att utbilda eller omskola sig, har rätt till fortbildning och att få hjälp med att söka arbete. Att främja kompetensutvecklingen är ett av målen för visionen om ett europeiskt utbildningsområde som kanta vara på utbildningens och kulturens hela potential som drivkraft för jobb, social rättvisa och ett aktivt medborgarskap och som ett sätt att uppleva den europeiska identiteten i hela dess bredd².

¹ COM(2017) 250.

² COM(2017) 673.

- (2) Det behövs vissa specifika färdigheter och kunskaper för att upprätthålla den nuvarande levnadsstandarden, en hög sysselsättningsgrad och främja den sociala sammanhållningen i morgondagens samhälle och arbetsliv. Att stödja människor så att de kan tillägna sig de färdigheter och kunskaper de behöver för sin personliga utveckling, hälsa, anställbarhet och social delaktighet bidrar också till att stärka Europas motståndskraft i tider av snabba och djupgående förändringar.
- (3) År 2006 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd en rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande. I den rekommendationen uppmanades medlemsländerna "att utveckla tillhandahållande av nyckelkompetenser för alla som en del av strategierna för livslångt lärande, inbegripet av strategierna för att uppnå allmän läskunnighet", och att använda bilagan Nyckelkompetenser för livslångt lärande – en europeisk referensram"³. Rekommendationen har sedan antagandet fungerat som ett viktigt referensdokument för utvecklingen av kompetensorienterad utbildning och inläring.
- (4) Idag har kompetenskraven förändrats. Fler arbeten har automatiserats, tekniken spelar en större roll på alla områden i arbetslivet och i privatlivet, och entreprenörskompetens och social och medborgerlig kompetens blir allt viktigare för att skapa motståndskraft och förmåga att anpassa sig till förändringar.
- (5) Samtidigt visar internationella undersökningar som exempelvis programmet för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa) och programmet för internationell utvärdering av vuxnas kompetens (PIAAC) som genomförs av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) att andelen tonåringar och vuxna med otillräckliga grundläggande färdigheter är konstant hög. År 2015 hade en av fem elever stora problem med läsning, matematik och naturvetenskap.⁴ I en del länder har upp till en tredjedel av den vuxna befolkningen endast den lägsta nivån av läskunnighet och matematikkunskaper⁵ medan 44 % av befolkningen i unionen har låg eller ingen (19 %) digital kompetens⁶.

³ EUT L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁴ OECD (2016), Pisaresultat 2015.

⁵ Europeiska kommissionen (2016), *Utbildningsöversikt 2016*.

⁶ Europeiska kommissionens digitala resultattavla för 2017.

- (6) Följaktligen har det blivit viktigare än någonsin att investera i grundläggande färdigheter. Hög kvalitet på utbildningen, med aktiviteter utanför skolan och ett brett grepp på kompetensutveckling, främjar bättre resultat i grundläggande färdigheter. Dessutom måste man utforska nya vägar till lärande för ett samhälle som blir alltmer rörligt och digitalt.⁷ Den digitala tekniken är av betydelse för utbildning och inläring eftersom den ger möjligheter att utveckla mer flexibla miljöer som är anpassade till det rörliga samhällets behov⁸.
- (7) I den kunskapsbaserade ekonomin är det a och o att komma ihåg fakta och förfaranden, men det räcker inte för att utvecklas och nå framgång. Färdigheter såsom problemlösning, kritiskt tänkande, samarbetsförmåga, kreativitet, datalogiskt tänkande och självreglering är viktigare än någonsin i dagens snabbt föränderliga samhälle. Det är genom dessa färdigheter som vi i realtid kan omvandla det vi har lärt oss till nya idéer, nya teorier, nya produkter och ny kunskap.
- (8) I *En ny kompetensagenda för Europa*⁹ aviserades en översyn av 2006 års rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande där man tog fasta på att det första steget för att främja utbildning och icke-formellt lärande i Europa är att investera i färdigheter och kompetenser och i en uppdaterad samsyn om vilka nyckelkompetenserna är.
- (9) För att möta förändringarna i samhället och ekonomin, återspegla diskussionerna om arbetslivets framtid och följa upp det offentliga samrådet om översynen av 2006 års rekommendation om nyckelkompetenser behöver både den rekommendationen och den europeiska referensramen för nyckelkompetenser för livslångt lärande ses över och uppdateras.

⁷ *Diskussionsunderlag – Hur vi bemöter globaliseringen*, COM(2017) 240 final.

⁸ *En ny syn på utbildning: att investera i färdigheter för att uppnå bättre socioekonomiska resultat*, COM(2012) 669 final.

⁹ COM(2016) 381 final.

- (10) Att utveckla och validera nyckelkompetenser och tillhandahålla kompetensorienterad utbildning och inläring bör gå hand i hand med god praxis när det gäller att säkerställa bättre stöd till utbildningspersonal i deras arbete och bättre utbildning för dem, att uppdatera metoder och verktyg för bedömning och validering och att införa nya och innovativa former av undervisning och inläring¹⁰. Denna rekommendation bör därför stödja sig på de erfarenheter som gjorts under de senaste tio åren och inriktas på utmaningar i genomförandet av kompetensorienterad utbildning och inläring.
- (11) Genom stöd till validering av kompetens som förvärvats i olika sammanhang blir det möjligt för individer att få sin kompetens erkänd så att de kan erhålla fullständiga eller, i tillämpliga fall, partiella kvalifikationer¹¹. Detta arbete kan bygga på såväl de befintliga systemen för validering av icke-formellt och informellt lärande som på den europeiska referensramen för kvalifikationer¹², som ger gemensamma ramar för att jämföra kvalifikationer på olika nivåer genom att ange vilken kompetens som krävs för att uppnå dem. Dessutom kan en bedömning bidra till att strukturera inlärningsprocessen och ge vägledning som kan hjälpa människor att förbättra sin kompetens med hänsyn till de förändrade kraven på arbetsmarknaden¹³.
- (12) Den uppsättning nyckelkompetenser som krävs för personlig utveckling, hälsa, anställbarhet och social delaktighet har utformats inte bara utifrån samhällsutvecklingen och de ekonomiska förändringarna utan även utifrån en rad olika initiativ som genomförts i EU de senaste tio åren. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt att förbättra grundläggande färdigheter, investera i språkinläring, förbättra digital kompetens och entreprenörskompetens, åt betydelsen av gemensamma värderingar för att våra samhällen ska fungera och åt att motivera fler unga människor att söka sig till naturvetenskapliga yrken. Denna utveckling bör avspeglas i referensramen.

¹⁰ 2015 års gemensamma rapport från rådet och kommissionen om genomförandet av den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete (Utbildning 2020), EUT C 417, 15.12.2015, s. 25.

¹¹ EUT C 398, 22.12.2012, s. 1.

¹² EUT C 189, 15.6.2017, s. 1.

¹³ Rådets resolution av den 21 november 2008 om bättre integrering av livslång vägledning i strategierna för livslångt lärande, EUT C 319, 13.12.2008, s. 4.

- (13) Målsättning 4.7 i målen för hållbar utveckling framhåller behovet av att "säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling"¹⁴. Unescos globala handlingsprogram för utbildning för hållbar utveckling bekräftar att utbildning för hållbar utveckling är ett väsentligt led i utbildning av hög kvalitet och en viktig faktor för alla andra mål för hållbar utveckling. Denna ambition återspeglas i översynen av referensramen.
- (14) Att erbjuda språkinläring, vilket blir allt viktigare för moderna samhällen, interkulturell förståelse och samarbete, underlättas av den gemensamma europeiska referensramen för språk (GERS). Den underlättar identifieringen av de viktigaste aspekterna av språkkompetens och stöder inlärningsprocessen. GERS lägger också grunden för en definition av språkkompetenser, särskilt de som rör främmande språk, och detta genomsyrar uppdateringen av referensramen.
- (15) Utvecklingen av ramverken för digital kompetens och för entreprenörskompetens stöder kompetensutveckling. I Europarådets kompetensram för en demokratikultur beskrivs också en rad värderingar, färdigheter och attityder som människor behöver för att på ett lämpligt sätt kunna delta i ett demokratiskt samhälle. Dessa ramverk har tagits i beaktande vid uppdateringen av referensramen.

¹⁴ Förenta Nationernas generalförsamlings resolution av den 25 september 2015 *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*.

- (16) För att uppmuntra unga att söka sig till yrken inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik har olika initiativ inom EU börjat stärka kopplingarna mellan å ena sidan naturvetenskaplig utbildning och å andra sidan humaniora och andra ämnen, med hjälp av efterforskningsbaserad pedagogik och genom kontakter med en rad sociala aktörer och branscher. Definitionen av kompetens inom naturvetenskap, teknik, och matematik har inte ändrats mycket genom åren men det blir allt viktigare att främja kompetensutvecklingen på detta område, vilket bör avspeglas i denna rekommendation.
- (17) Det icke-formella och informella lärandets betydelse och relevans är uppenbart när man ser på de erfarenheter som kultur, ungdomsarbete, volontärarbete och idrott på gräsrotsnivå ger. Icke-formellt och informellt lärande spelar en viktig roll för utvecklingen av väsentliga sociala, kommunikativa och kognitiva färdigheter som kritiskt tänkande, analysförmåga, kreativitet, problemlösning och motståndskraft. Färdigheter som dessa underlättar unga människors övergång till vuxenlivet, ett aktivt medborgarskap och arbetslivet¹⁵. Bättre samarbete mellan olika lärandemiljöer främjar en mångfald av inlärningsmetoder och sammanhang¹⁶.
- (18) När man inriktar sig på utveckling av nyckelkompetenser ur perspektivet livslångt lärande bör stöd garanteras på alla nivåer av utbildning och inläring: utveckling av förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet¹⁷, ytterligare förbättring av skolan och garantier för högkvalitativ undervisning¹⁸, tillhandahållande av kompetenshöjningsvägar för lågutbildade vuxna¹⁹, ytterligare utveckling av den grundläggande och fortsatta yrkesutbildningen och modernisering den högre utbildningen²⁰.

¹⁵ Rådets slutsatser om ungdomsarbetets roll till stöd för ungdomars utveckling av viktiga livskunskaper som underlättar en lyckad övergång till vuxenlivet, ett aktivt medborgarskap och arbetslivet, EUT C 189, 15.6.2017, s. 30.

¹⁶ Rådets slutsatser om att stärka det sektorsövergripande politiska samarbetet för att effektivt hantera socioekonomiska utmaningar för ungdomar, EUT C 172, 27.5.2015, s. 3.

¹⁷ Rådets slutsatser om förskoleverksamhetens och den primära utbildningens roll när det gäller att främja kreativitet, innovation och digital kompetens, EUT C 172, 27.5.2015, s. 17.

¹⁸ Rådets slutsatser om utveckling av skolan och utbildning av hög kvalitet, EUT C 421, 8.12.2017, s. 2

¹⁹ Rådets rekommendation av den 19 december 2016 om kompetenshöjningsvägar: nya möjligheter för vuxna EUT C 484, 24.12.2016, s. 1.

²⁰ Rådets slutsatser om en ny EU-agenda för högre utbildning, EUT C 429, 14.12.2017, s. 3.

- (19) Denna rekommendation bör omfatta en rad olika formella, icke-formella och informella utbildnings- och lärandemiljöer i ett perspektiv av livslångt lärande och lägga grunden till en gemensam syn på kompetens som kan underlätta övergångar och främja samarbete mellan dessa olika lärandemiljöer. Den innehåller god praxis som kan tillgodose behoven hos utbildningspersonalen, inklusive lärare, utbildare, lärarutbildare, skolledare, anställda med uppgift att utbilda kollegor, forskare och lärare på universitetsnivå, ungdomsledare och vuxenutbildare, och hos arbetsgivare och berörda parter på arbetsmarknaden. Denna rekommendation vänder sig också till institutioner och organisationer, däribland arbetsmarknadens parter och det civila samhället, som vägleder och stöder människor så att de kan bygga upp sin kompetens från tidig ålder och under hela livet.
- (20) Denna rekommendation respekterar fullt ut subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS

medlemsstaterna att

1. stödja rätten till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande och garantera att alla får möjlighet att utveckla nyckelkompetenser genom att till fullo använda *Nyckelkompetenser för livslångt lärande – en europeisk referensram* enligt bilagan,
 - 1.1. stödja och stärka utvecklingen av nyckelkompetenser från tidig ålder och genom hela livet för alla individer, som en del i de nationella strategierna för livslångt lärande, och
 - 1.2. stödja alla inlärare, inklusive de som är mindre gynnade eller har särskilda behov, så att de kan nå sin fulla potential,

2. stödja utvecklingen av nyckelkompetenser med särskilt fokus på att
 - 2.1. förbättra resultaten i grundläggande färdigheter (läskunnighet, matematikkunskaper och grundläggande digital kompetens) och stödja utvecklingen av kompetensen att lära sig att lära, som en ständigt förbättrad grund för lärande och deltagande i samhället i ett livslångt perspektiv,
 - 2.2. öka den personliga och sociala kompetensen samt kompetensen att lära sig att lära för att förbättra hälsomedvetna, framtidsinriktade livsval,
 - 2.3. främja förvärvandet av kompetens inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik med beaktande av dessa områdens koppling till humaniora, kreativitet och innovation samt motivera fler unga, särskilt flickor och unga kvinnor, att söka sig till yrken inom dessa områden,
 - 2.4. öka och förbättra den digitala kompetensen på alla utbildningsnivåer inom alla befolkningsgrupper,
 - 2.5. stimulera entreprenörskompetens, kreativitet och initiativförmåga, särskilt hos ungdomar, exempelvis genom att öka möjligheterna för unga studerande att åtminstone en gång under sin skolutbildning få prova på praktiskt företagande,
 - 2.6. höja den språkliga kompetensen både när det gäller officiella och andra språk och stödja dem som lär sig olika språk som är relevanta för deras arbete och privatliv och som kan bidra till gränsöverskridande kommunikation och rörlighet,
 - 2.7. främja utvecklingen av medborgarskapskompetens i syfte att stärka medvetenheten om gemensamma värderingar enligt vad som avses i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,
 - 2.8. öka alla inlärares och all utbildningspersonals medvetenhet om vikten av att tillägna sig nyckelkompetenser och om dessa kompetensers koppling till samhället,

3. göra det lättare för människor att tillägna sig nyckelkompetenser genom att använda god praxis för att stödja utvecklingen av de nyckelkompetenser som återges i bilagan, särskilt genom att
 - 3.1. främja olika inlärningsmetoder och lärandemiljöer, bland annat genom adekvat användning av digital teknik i olika utbildnings- och fortbildningssammanhang,
 - 3.2. ge stöd till utbildningspersonal och andra aktörer som stöder inlärningsprocesser, däribland familjer, för att stärka inlärares nyckelkompetenser som ett led i strategin för livslångt lärande inom olika utbildnings- och lärandemiljöer,
 - 3.3. stödja och vidareutveckla bedömningen och valideringen av nyckelkompetenser som förvärvats i olika sammanhang i enlighet med medlemsstaternas regler och förfaranden,
 - 3.4. stärka samarbetet mellan utbildnings- och lärandemiljöer på alla nivåer och på olika områden för att förbättra kontinuiteten i inlärares kompetensutveckling och utvecklingen av innovativa inlärningsmetoder,
 - 3.5. stärka verktyg, resurser och vägledning inom utbildning, i arbetslivet och andra lärandemiljöer för att hjälpa människor att hantera sitt livslånga lärande,
4. integrera ambitionerna i FN:s mål för hållbar utveckling, särskilt mål 4.7, med utbildning och inläring, bland annat genom att främja tillägnandet av kunskap om hur klimatförändringarna i alla dess aspekter kan begränsas och naturresurserna utnyttjas på ett hållbart sätt,
5. genom befintliga ramar och verktyg i den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete (Utbildning 2020) och eventuella efterföljande ramar rapportera om erfarenheter och framsteg i arbetet med att främja nyckelkompetenser inom alla utbildningssektorer, även icke-formellt och, i möjligaste mån, informellt lärande,

HÄRIGENOM VÄLKOMNAS ATT KOMMISSIONEN, MED VEDERBÖRLIG HÄNSYN TILL
MEDLEMSSTATERNAS BEHÖRIGHET,

6. stöder genomförandet av rekommendationen och användningen av den europeiska referensramen genom att underlätta ömsesidigt lärande bland medlemsstaterna och tillsammans med medlemsstaterna ta fram referensmaterial och verktyg såsom
 - 6.1. i förekommande fall, ramar för särskilda kompetenser som underlättar utveckling och bedömning av kompetenser²¹,
 - 6.2. evidensbaserat vägledningsmaterial om nya former av lärande och stödinsatser,
 - 6.3. stödverktyg för utbildningspersonal och andra aktörer, som nätkurser, självbedömningsverktyg²², nätverk, däribland eTwinning och webbplattformen för vuxenutbildning i Europa (Epale), och
 - 6.4. strategier för bedömning och stöd för validering av nyckelkompetenser som förvärvats i uppföljningen av det tidigare arbetet i samband med Utbildning 2020²³ och eventuella framtida ramar,
7. stöder initiativ för att ytterligare utveckla och främja utbildning för hållbar utveckling med hänsyn till FN:s fjärde mål för hållbar utveckling, dvs. att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla, och

²¹ Baserade på de erfarenheter och den expertis som utvecklats vid utarbetandet av den gemensamma europeiska referensramen för språk, ramverket för digital kompetens och ramverket för entreprenörskompetens.

²² Som ramverket för digital kompetens.

²³ *Bedömning av nyckelkompetenser i den grundläggande utbildningen: riktlinjer*, SWD (2012) 371.

8. rapporterar erfarenheter och bästa praxis för att stärka inlärares nyckelkompetenser som ett led i strategin för livslångt lärande inom olika utbildnings- och lärandemiljöer i unionen genom befintliga ramar och verktyg.

Denna rekommendation ersätter Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 18 december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande.

Utfärdad i Bryssel den

På rådets vägnar

Ordförande

NYCKELKOMPETENSER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE

EN EUROPEISK REFERENS RAM

Bakgrund och syften

Var och en har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande för att bibehålla och tillägna sig färdigheter som tillåter att man deltar fullt ut i samhället och framgångsrikt klarar övergångar i arbetslivet.

Var och en har rätt att få individanpassat stöd i rätt tid för att förbättra sina utsikter till anställning eller egenföretagande. I detta ingår rätten att få hjälp med att söka arbete och utbilda eller omskola sig.

Dessa principer fastställs i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

I dagens snabbt föränderliga och tätt sammanlänkade värld kommer alla att behöva besitta en rad olika färdigheter och kompetenser och utveckla dessa under hela livet. De nyckelkompetenser som anges i denna referensram syftar till att lägga grunden för mer jämlika och demokratiska samhällen. De bemöter behovet av hållbar tillväxt för alla, social sammanhållning och vidareutveckling av den demokratiska kulturen.

Referensramens huvudsakliga syften är att

- a) fastställa och definiera de nyckelkompetenser som är nödvändiga för anställbarhet, personlig utveckling och hälsa, aktivt och ansvarstagande medborgarskap och social delaktighet,
- b) ge beslutsfattare, utbildningsanordnare, utbildningspersonal, yrkesvägledare, arbetsgivare, offentliga arbetsförmedlingar och inlärare ett europeiskt referensredskap,

- c) stödja insatser på EU-nivå och på nationell, regional och lokal nivå för att främja kompetensutveckling ur perspektivet livslångt lärande.

Nyckelkompetenser

I denna rekommendation avser kompetenser en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder, där

- a) kunskap består av redan etablerade fakta, siffror, koncept, idéer och teorier som underlättar förståelsen av ett visst område eller ämne,
- b) färdigheter definieras som förmåga och kapacitet att utföra processer och använda befintlig kunskap för att nå resultat,
- c) attityder avser benägenheten och inställningen till att agera eller reagera på idéer, personer eller situationer.

Nyckelkompetenser är de kompetenser som alla individer behöver för personlig utveckling och självförverkligande, anställbarhet, social delaktighet, en hållbar livsstil, ett framgångsrikt liv i ett fredligt samhälle, hälsomedvetna livsval och aktivt medborgarskap. Dessa kompetenser utvecklas ur perspektivet livslångt lärande från tidig barndom och under hela vuxenlivet, bland annat genom formellt, icke-formellt och informellt lärande i alla sammanhang, som familj, skola, arbetsplats och kontakterna med det lokala och vidare samhället.

Samtliga nyckelkompetenser anses vara lika viktiga då de alla bidrar till ett framgångsrikt liv i samhället. Kompetenserna kan användas i en rad olika sammanhang och kombinationer. De överlappar och kompletterar varandra, och aspekter som är väsentliga på ett område stöder kompetensen på ett annat. Färdigheter som kritiskt tänkande, problemlösning, samarbetsförmåga, kommunikations- och förhandlingsförmåga, analysförmåga, kreativitet samt interkulturella färdigheter ingår i samtliga nyckelkompetenser.

Referensramen omfattar följande åtta nyckelkompetenser:

- Läs- och skrivkunnighet.
- Flerspråkighet.
- Matematisk kompetens och kompetens inom naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap.
- Digital kompetens.
- Personlig och social kompetens samt kompetens att lära sig att lära.
- Medborgarskapskompetens.
- Entreprenörskompetens.
- Kompetens på området kulturell medvetenhet och kulturyttringar.

1. Läs- och skrivkunnighet

Läs- och skrivkunnighet är förmågan att i både tal och skrift identifiera, förstå, uttrycka, skapa och tolka koncept, känslor, fakta och åsikter med hjälp av ljud- och bildmaterial och digitalt material inom olika områden och sammanhang. Den förutsätter en förmåga att effektivt kommunicera och få kontakt med andra, på ett lämpligt och kreativt sätt.

När läs- och skrivkunnigheten utvecklas läggs grunden för vidare lärande och språklig interaktion. Beroende på sammanhanget kan läs- och skrivkunnigheten utvecklas på modersmålet, skolspråket och/eller det officiella språket i ett land eller en region.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Denna kompetens omfattar kunskaper i att läsa och skriva samt en god förståelse av skriftlig information, vilket innebär att man har kunskaper om vokabulär, funktionell grammatik och språkets funktioner. Man är också medveten om de olika formerna av språklig interaktion, olika litterära och icke-litterära texter samt de främsta kännetecknen för olika stilar och språkliga register.

Individen ska kunna kommunicera i både tal och skrift i en rad olika situationer och kunna kontrollera och anpassa sin egen kommunikation till de krav som situationen ställer. Denna kompetens omfattar också förmågan att särskilja mellan och använda olika typer av källor, att söka efter, samla in och bearbeta information, att använda hjälpmedel samt att formulera och uttrycka sina argument i tal och skrift på ett övertygande sätt som är lämpligt för sammanhanget. Dessutom ingår kritiskt tänkande och förmågan att bedöma och arbeta med information.

En positiv attityd till läs- och skrivkunnighet innebär en benägenhet till kritisk och konstruktiv dialog, en förmåga att bedöma estetiska kvaliteter och ett intresse för att samverka med andra. Detta förutsätter en medvetenhet om hur språket påverkar andra och ett behov av att förstå och använda språk på ett positivt och socialt ansvarsfullt sätt.

2. Flerspråkighet²⁴

Denna kompetens är förmågan att på ett effektivt och lämpligt sätt använda olika språk för kommunikation. Den inbegriper ungefär samma kunskaper och färdigheter som läs- och skrivförmåga och grundar sig på förmågan att i både tal och skrift förstå, uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (dvs. att lyssna, tala, läsa och skriva) i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang beroende på individens egna behov och preferenser. Språkkunskaper förenar en historisk dimension och interkulturell kompetens. De är beroende av förmågan att mediera mellan olika språk och medier, i enlighet med vad som anges i den gemensamma europeiska referensramen för språk. De kan även omfatta underhåll och vidareutveckling av modersmålskompetensen, liksom tillägnandet av ett lands officiella språk²⁵.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Denna kompetens innebär att man besitter kunskaper om ordförråd och funktionell grammatik i olika språk, och att man är medveten om huvudtyperna av språklig interaktion och språkliga register. Kunskaper om samhällets konventioner och om språkets kulturella aspekter och föränderlighet är också viktiga.

Väsentliga färdigheter för denna kompetens är förmågan att förstå talade budskap, att inleda, upprätthålla och avsluta samtal samt att läsa, förstå och skriva texter med olika kunskapsnivåer i olika språk, beroende på individens behov. Man ska också kunna använda verktygen på ett lämpligt sätt och lära sig språk formellt, icke-formellt och informellt under hela livet.

²⁴ Europarådet använder termen 'plurilingualism' om flerspråkighet hos individer, i Europeiska unionens officiella handlingar används emellertid termen 'multilingualism' för att beskriva både individuella kompetenser och situationen i olika samhällen. Detta beror delvis på svårigheten att göra åtskillnad mellan 'plurilingualism' och 'multilingualism' på andra språk än engelska och franska.

²⁵ Även inlärnin g av klassiska språk som klassisk grekiska och latin avses här. Klassiska språk utgör grunden för många moderna språk och kan därför främja språkinlärnin g i allmänhet.

En positiv attityd innebär en förståelse för kulturell mångfald och ett intresse för språk och interkulturell kommunikation. Det innebär också respekt för varje persons individuella språkprofil, vilket innebär såväl respekt för modersmål som talas av personer som tillhör en minoritet eller har migrationsbakgrund som erkännande av ett lands officiella språk som gemensam ram för interaktion.

3. Matematisk kompetens och kompetens inom naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap

- A. Matematisk kompetens är förmågan att utveckla och tillämpa matematiskt tänkande och matematiska insikter för att lösa en rad problem i vardagssituationer. Tonvikten ligger både på processer och praktisk tillämpning och på teoretiska kunskaper, med goda räknekunskaper som grund. Matematisk kompetens är förmågan och beredvilligheten att i olika utsträckning använda matematiskt tänkande och matematisk framställning (formler, modeller, konstruktioner och diagram).
- B. Naturvetenskaplig kompetens är förmågan och beredvilligheten att förklara naturen med hjälp av den vetenskapliga kunskapsbasen och vetenskapliga metoder, bland annat genom observation och experiment, i syfte att identifiera frågor och dra evidensbaserade slutsatser. Kompetens inom teknik och ingenjörsvetenskap är tillämpningen av dessa kunskaper och metoder i syfte att tillgodose människors behov eller önskemål. Kompetens inom naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap innebär dels en förståelse för de förändringar som människan gett upphov till, dels ett ansvar som enskild medborgare.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

- A. Bland nödvändiga kunskaper i matematik ingår goda kunskaper om tal, om måttenheter och om strukturer, grundläggande beräkningar och grundläggande matematiska framställningssätt samt kunskaper om matematiska termer och begrepp och en medvetenhet om de frågor som matematiken kan besvara.

Man bör ha de färdigheter som behövs för att tillämpa grundläggande matematiska principer och processer i vardagssituationer (t.ex. ekonomiska kunskaper), både hemma och på arbetet, och för att kunna följa med i och bedöma matematiska argument. Man bör kunna föra ett matematiskt resonemang, förstå matematiska bevis och kommunicera på ett matematiskt språk samt använda lämpliga hjälpmedel, till exempel statistiska data och diagram och förstå de matematiska aspekterna av digitalisering.

En positiv attityd till matematik grundar sig på respekt för sanningen och en beredvillighet att undersöka orsaker och bedöma deras giltighet.

- B. När det gäller naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap inbegriper de väsentliga kunskaperna naturens grundläggande principer, grundläggande vetenskapliga begrepp, principer och metoder samt teknik och tekniska produkter och processer och även insikter om hur vetenskap, teknik och mänsklig verksamhet påverkar naturen. Dessa kompetenser bör sedan hjälpa individen att bättre förstå de framsteg, begränsningar och risker som är förknippade med vetenskapliga teorier, tillämpningar och teknik i samhället i stort (t.ex. när det gäller beslutsfattande, värderingar, etiska frågor och kultur).

Färdigheterna omfattar förståelse av naturvetenskapen som en studieprocess som bygger på särskilda metoder, bland annat observation och styrda experiment, förmåga att använda logiskt och rationellt tänkande för att kontrollera en hypotes liksom beredskap att avstå från sin egen övertygelse när den strider mot nya rön. Dessutom omfattas förmågan att använda och hantera tekniska verktyg och maskiner samt vetenskapliga uppgifter för att uppnå ett mål eller komma fram till evidensbaserade beslut eller slutsatser. Man bör också ha kännedom om väsentliga inslag i vetenskapliga undersökningsmetoder och kunna förmedla de slutsatser som dragits och de resonemang som förts.

Kompetens på detta område innefattar en attityd som präglas av kritisk bedömning, nyfikenhet, ett intresse för etiska frågor och respekt för säkerhet och miljömässig hållbarhet, särskilt när det gäller vetenskapliga och tekniska framsteg i förhållande till individen, familjen, samhället och globala frågor.

4. Digital kompetens

Digital kompetens innebär att man på ett säkert, kritiskt och ansvarsfullt sätt aktivt använder digital teknik för inläring, arbete och deltagande i samhällslivet. I denna kompetens ingår informations- och datorkunskap, kommunikation och samarbete, mediekompetens, skapande av digitalt innehåll (inklusive programmering), säkerhet (inklusive digitalt välbefinnande och kompetens när det gäller cybersäkerhet), frågor rörande immaterialrätt, problemlösning och kritiskt tänkande.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Man bör förstå hur digital teknik kan främja kommunikation, kreativitet och innovation, och vara medveten om vilka möjligheter, begränsningar, följder och risker som den är förknippad med. Man bör också förstå de allmänna principerna och mekanismerna samt logiken bakom den digitala teknik som utvecklas och känna till grundläggande funktioner och användning för olika enheter, program och nätverk. Individen bör ha ett kritiskt förhållningssätt till giltigheten och tillförlitligheten hos och påverkan av information och data som görs tillgängliga elektroniskt, samt vara medveten om de rättsliga och etiska principer som blir aktuella i samband med användning av digital teknik.

Man bör också ha förmåga att använda digital teknik för att vara en aktiv och socialt delaktig medborgare, samarbeta med andra och utnyttja sin kreativitet för att uppfylla personliga, sociala eller kommersiella mål. Färdigheterna omfattar förmågan att använda, få åtkomst till, filtrera, utvärdera, skapa, programmera och dela digitalt innehåll. Individen bör ha förmåga att hantera och skydda information, innehåll, data och digitala identiteter samt känna igen och effektivt använda program, enheter, artificiell intelligens eller robotar.

För att kunna använda digital teknik och digitalt innehåll behöver man ha en reflekterande och kritisk men samtidigt nyfiken, öppen och framsynt inställning till utvecklingen på detta område. Det behövs också ett etiskt, säkert och ansvarsfullt förhållningssätt till användningen av dessa verktyg.

5. Personlig och social kompetens samt kompetens att lära sig att lära

Personlig och social kompetens samt kompetens att lära sig att lära är förmågan att reflektera över sig själv, effektivt hantera tid och information, samarbeta med andra på ett konstruktivt sätt, vara motståndskraftig samt styra sin egen inläring och karriär. I denna kompetens ingår förmågan att hantera osäkerhet och komplexitet, lära sig att lära, ta hand om sitt fysiska och känslomässiga välbefinnande, bibehålla god fysisk och psykisk hälsa, kunna leva ett hälsomedvetet, framtidsorienterat liv, känna empati och hantera konflikter i ett inkluderande och understödjande sammanhang.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

För att kunna samarbeta med andra och delta i samhällslivet krävs att man förstår de sociala koderna och är medveten om hur man kommunicerar i olika grupper och miljöer. Personlig och social kompetens samt kompetens att lära sig att lära betyder också att man känner till vad som kännetecknar en sund själ, kropp och livsstil. Man bör känna till vilka inlärningsstrategier man själv föredrar, vara medveten om sina kompetensutvecklingsbehov, känna till olika sätt att utveckla kompetens samt söka efter tillgängliga utbildnings- och karriärmöjligheter, vägledning och hjälp.

Bland färdigheterna ingår förmågan att identifiera sin egen kapacitet, fokusera, hantera komplexitet, tänka kritiskt och fatta beslut. Hit hör förmågan att lära sig och arbeta både självständigt och tillsammans med andra, organisera och vara uthållig i sitt lärande, utvärdera och dela med sig av det man har lärt sig, be om hjälp vid behov och effektivt styra sin karriär och sin sociala interaktion. Man bör vara motståndskraftig och kunna klara av osäkerhet och stress. Man bör också kunna kommunicera på ett konstruktivt sätt i olika miljöer, samarbeta i grupper och förhandla. Detta inbegriper att visa tolerans, uttrycka och förstå olika synpunkter samt ha förmåga att skapa förtroende och känna empati.

Denna kompetens bygger på en positiv inställning till sitt eget personliga, sociala och fysiska välmående och lärande under hela livet. Grunden är en attityd som består i samverkan, integritet och förmågan att göra sig gällande. Detta omfattar att respektera andras olikheter och behov samt att vara beredd att både övervinna fördomar och kompromissa. Man bör kunna identifiera och formulera mål, motivera sig själv samt utveckla motståndskraft och säkerhet så att man kan fortsätta att lära sig under hela livet. En attityd inriktad på problemlösning är till hjälp både för själva lärandeprocessen och för individens förmåga att hantera problem och förändringar. Dessutom ingår viljan att bygga vidare på befintliga kunskaper och tidigare livserfarenheter för att hitta möjligheter att lära och utvecklas i en rad olika situationer i livet.

6. Medborgarskapskompetens

Medborgarskapskompetens är förmågan att uppträda som en ansvarsfull medborgare och delta fullt ut i samhällslivet, vilket utgår från en förståelse av sociala, ekonomiska, juridiska och politiska koncept och strukturer samt global utveckling och hållbarhet.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Medborgarskapskompetens bygger på kunskap om grundläggande koncept och fenomen som rör individen, grupper, arbetsorganisationer, samhälle, ekonomi och kultur. Den inbegriper en förståelse av gemensamma europeiska värderingar, i enlighet med artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Hit hör också kunskap om samtida händelser och en kritisk förståelse av de viktigaste händelserna i det egna landets historia, i Europas historia och i världshistorien. Dessutom innebär denna kompetens att man är medveten om sociala och politiska rörelsers mål, värderingar och politik samt om hållbara system, särskilt när det gäller globala klimatförändringar och demografiska förändringar och deras orsaker. Kunskap om den europeiska integrationen liksom medvetenhet om mångfald och kulturella identiteter i Europa och i övriga världen är väsentlig. Här ingår förståelse av mångkulturella och socioekonomiska aspekter av det europeiska samhället och av hur nationella kulturella identiteter bidrar till den europeiska identiteten.

Medborgarskapskompetens innefattar förmågan att effektivt samverka med andra i det gemensamma eller allmänna intresset, vilket inbegriper en hållbar samhällsutveckling. Detta inbegriper kritiskt tänkande och integrerad problemlösningsförmåga, liksom argumentationsförmåga och ett konstruktivt deltagande i samhällsaktiviteter och i beslutsfattande på alla nivåer, från lokal och nationell nivå till europeisk och internationell nivå. Hit hör också förmågan att skaffa sig tillgång till, utveckla en kritisk förståelse av och interagera med både traditionella och nya former av medier samt att förstå mediernas roll och funktion i demokratiska samhällen.

Respekt för mänskliga rättigheter som en grundval för demokrati lägger grunden för en ansvarsfull och konstruktiv attityd. Konstruktivt deltagande innebär att man är villig att delta i samhällsaktiviteter och i demokratiskt beslutsfattande på alla nivåer. Här ingår att stödja social och kulturell mångfald, jämställdhet mellan könen och social sammanhållning, hållbara livsstilar, främjande av en kultur av fred och icke-våld, samt att vilja respektera andras integritet och att ta ansvar för miljön. Intresse för politisk och socioekonomisk utveckling, humaniora och interkulturell kommunikation behövs om man ska vara beredd att både övervinna fördomar och vid behov kompromissa, och för att säkerställa social rättvisa.

7. Entreprenörskompetens

Entreprenörskompetens avser förmågan att reagera på möjligheter och idéer och att omvandla dem till värde för andra. Denna kompetens grundas på kreativitet, kritiskt tänkande och problemlösning, initiativförmåga och uthållighet samt förmågan att samarbeta för att planera och hantera projekt av kulturellt, socialt eller ekonomiskt värde.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

För entreprenörskompetens krävs medvetenhet om att det finns olika sammanhang och möjligheter för att omvandla idéer till handling i personliga och sociala aktiviteter och yrkesverksamhet, och en förståelse av hur dessa uppstår. Man bör känna till och förstå sätt att planera och hantera projekt, både när det gäller processer och resurser. Man bör ha kunskap om ekonomi och om de sociala och ekonomiska möjligheter och utmaningar som en arbetsgivare, en organisation eller ett samhälle står inför. Man bör även känna till etiska principer och utmaningar för hållbar utveckling samt vara medveten om sina egna styrkor och svagheter.

Entreprenörskompetens bygger på kreativitet, där fantasi, strategiskt tänkande och problemlösning ingår, och på kritiskt och konstruktivt tänkande inom kreativa processer och innovation. Man bör ha förmåga att arbeta både självständigt och i grupp, för att mobilisera resurser (mänskliga och materiella) och upprätthålla en verksamhet. Hit hör att kunna fatta ekonomiska beslut med anknytning till kostnad och värde. Det är viktigt att kunna kommunicera och förhandla med andra på ett effektivt sätt, och att ha förmåga att hantera osäkerhet, oklarhet och risk när man ska fatta välgrundade beslut.

En entreprenörsattityd kännetecknas av initiativ- och verksamhetsanda, framförhållning, framsynthet, mod och uthållighet för att uppnå mål. Här ingår en önskan att motivera andra och sätta värde på deras idéer, känna empati och ta hand om människor och omvärlden, och att ta på sig ansvar med ett etiskt förhållningssätt genom hela processen.

8. Kompetens på området kulturell medvetenhet och kulturyttringar

Kompetens på området kulturell medvetenhet och kulturyttringar innebär att ha förståelse och respekt för hur idéer och tankar uttrycks kreativt och förmedlas i olika kulturer och genom olika konstarter och andra kulturformer. Här ingår att försöka förstå, utveckla och uttrycka sina egna idéer och sin känsla av tillhörighet eller roll i samhället, på olika sätt och i olika sammanhang.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Denna kompetens innebär att man känner till lokala, regionala, nationella, europeiska och globala kulturer och uttryckssätt – som språk, kulturarv och traditioner – och kulturella produkter, och att man förstår hur dessa uttryck kan påverka både varandra och den enskilda individens idéer.

Kompetensen inbegriper också en förståelse för olika sätt att förmedla idéer mellan skapare, deltagare och publik i olika former såsom handskrivna, tryckta och digitala texter, teater, film, dans, spel, konst och design, musik, ritualer och arkitektur, samt hybridformer. Den innebär att man förstår sin egen identitet och sitt eget kulturarv som utvecklas i en värld av kulturell mångfald, och hur konstarterna och andra kulturformer kan vara ett sätt både att se världen och att forma den.

Färdigheter på detta område är bland annat förmåga att uttrycka och tolka bildliga och abstrakta idéer, erfarenheter och känslor med empati inom olika konstarter och andra kulturformer. Dessutom innebär det att man kan hitta och förverkliga möjligheter till personligt, socialt eller kommersiellt värde genom konstarterna och andra kulturformer, och att man har förmåga att delta i kreativa processer både som individ och kollektivt.

Det är viktigt att vara öppen inför och respektera kulturyttringarnas mångfald och att ha en etisk och ansvarsfull inställning till immateriell och kulturell egendom. En positiv attityd innebär också att man är nyfiken på världen, öppen inför att föreställa sig nya möjligheter och villig att delta i kulturella erfarenheter.

Stödja utvecklingen av nyckelkompetenser

Nyckelkompetenser är dynamiska kombinationer av de kunskaper, färdigheter och attityder som man behöver för utvecklas under hela livet, med början från tidig ålder. Genom inkluderande utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande får alla möjlighet att utveckla nyckelkompetenser, och därför kan kompetensorienterade strategier användas i alla utbildnings- och fortbildningssammanhang genom hela livet.

När det gäller stöd för kompetensorienterad utbildning och inläring inom ramen för livslångt lärande har följande tre utmaningar konstaterats: användning av olika metoder och sammanhang för inläring, stöd till lärare och annan utbildningspersonal och bedömning och validering av kompetensutveckling. För att bemöta dessa utmaningar har vissa exempel på god praxis identifierats.

a) Olika metoder och miljöer för inläring

- a) Inläringen kan berikas genom tvärdisciplinärt lärande, partnerskap mellan olika utbildningsnivåer och utbildningsaktörer, även sådana från arbetsmarknaden, samt koncept som hela skolan-ansats med dess betoning på kollaborativ undervisning och inläring samt aktivt deltagande och beslutsfattande från inlärnarnas sida. Tvärdisciplinärt lärande möjliggör också stärkta kopplingar mellan olika ämnen i läroplanen samt fastställande av en tydlig koppling mellan vad som lärs ut och samhällets förändringar och samhällsrelevansen. Sektorsövergripande samarbete mellan utbildningsinstitutioner och externa aktörer från företag, den konstnärliga världen, idrotten, ungdomsmiljöer, högre utbildning samt forskningsinstitutioner kan bli nyckeln till effektiv kompetensutveckling.
- b) Förvärvandet av både grundläggande färdigheter och bredare kompetens kan främjas genom att teoretiska studier systematiskt kompletteras med socialt och emotionellt lärande, konstnärliga ämnen och hälsofrämjande fysisk aktivitet till stöd för en hälsomedveten, framtidsorienterad och fysiskt aktiv livsstil. Att stärka den personliga och sociala kompetensen samt inlärningskompetensen från tidig ålder kan ge en bra grund för att utveckla grundläggande färdigheter.
- c) Inlärningsmetoder som efterforskningsbaserat, projektbaserat, konst- och spelbaserat lärande och blandade lärandemiljöer kan göra eleverna mer motiverade och engagerade i lärandet. På samma sätt kan experimentellt lärande, lärande på arbetsplatsen och vetenskapliga metoder inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik främja utvecklingen av en rad kompetenser.

- d) Inlärare, utbildningspersonal och utbildningsanordnare skulle kunna uppmuntras att använda digital teknik som stöd för inläringen och utvecklingen av digital kompetens. Bland annat kan de delta i EU-initiativ som ”EU:s kodvecka”. Vidare kan verktyg för självbedömning, t.ex. Selfie-vertyget, förbättra utbildningsanordnarnas digitala förmåga.
- e) Specifika möjligheter till erfarenhet av företagande, praktik på företag eller till besök av entreprenörer hos utbildningsinstitutioner, till exempel erfarenheter av praktiskt företagande som kreativitetsutmaningar, nystartande av företag, samhällsinitiativ ledda av studerande, företagssimuleringar och projektbaserat lärande på entreprenörskapsområdet, kan vara till nytta särskilt för ungdomar, men också för vuxna och lärare. Ungdomar skulle kunna ges möjlighet att skaffa sig åtminstone en erfarenhet av företagande under skoltiden. På lokal nivå, i synnerhet på landsbygden, kan partnerskap mellan skolor, samhället och företag liksom gemensamma plattformar spela en viktig roll när det gäller utbildning i entreprenörskap. I syfte att skapa varaktiga framsteg och konsekvent ledarskap är det också mycket viktigt att lärare och rektorer får rätt utbildning och stöd.
- f) Flerspråkighet kan utvecklas genom ett nära samarbete med utbildningsmiljöer i andra länder, utbyteserfarenheter för utbildningspersonal och inlärare samt användning av nätportaler som eTwinning och Epale.
- g) Alla inlärare, inbegripet missgynnade inlärare och inlärare med särskilda behov, kan ges rätt stöd i en inkluderande miljö så att de kan nå sin fulla utbildningspotential. Sådant stöd kan utgöras av språkligt, studierelaterat eller socialt och emotionellt stöd, kamrathandledning, fritidsaktiviteter, yrkesvägledning eller materiellt stöd.
- h) Samarbetet mellan utbildnings- och lärandemiljöer på alla nivåer och inom alla områden kan bli avgörande för en bättre kontinuitet i individens kompetensutveckling och för utvecklingen av innovativa inlärningsmetoder.

- i) Samarbete mellan utbildningsaktörer och andra aktörer i lokalsamhällen och arbetsgivare kan, i kombination med formellt, icke-formellt och informellt lärande, bidra till kompetensutveckling och underlätta övergången från utbildning till arbete liksom från arbete till utbildning.

b) Stöd till utbildningspersonal

- a) Om kompetensorienterade utbildnings- och inlärningsstrategier integreras i grundläggande utbildning och kontinuerlig fortbildning kan det hjälpa utbildningspersonal att ändra undervisningen och inläringen i den egna miljön och ge dem kompetens att införa de nya metoderna.
- b) Utbildningspersonal kan få hjälp med att utveckla kompetensorienterade strategier i sina specifika miljöer genom personalutbyten, ömsesidigt lärande och kollegial rådgivning vilket ger dem flexibilitet och självständighet när de ska organisera undervisningen, med hjälp av nätverk, samarbete och praktikgemenskaper.
- c) Utbildningspersonal kan även få hjälp med att skapa innovativa rutiner, delta i forskning och använda ny teknik, inbegripet digital teknik, för kompetensinriktade undervisnings- och inlärningsstrategier.
- d) Vägledning kan ges till utbildningspersonal, som genom tillgång till expertcentrum samt lämpliga verktyg och material kan höja kvaliteten på metoderna och rutinerna för undervisning och inläring.

c) *Bedömning och validering av kompetensutveckling*

- a) Beskrivningarna av nyckelkompetenser kan omvandlas till ramar för läranderesultat som kan kompletteras med lämpliga verktyg för diagnostisk, formativ och summativ bedömning och validering på lämpliga nivåer²⁶.
- b) I synnerhet digital teknik kan hjälpa till att fånga upp de många olika dimensionerna av inlärnarnas framsteg, även i fråga om entreprenörskompetens.
- c) Det går att utveckla olika metoder för att bedöma nyckelkompetenser i icke-formella och informella lärandemiljöer, som inbegriper arbetsgivares, yrkesvägledares och arbetsmarknadens parter relaterade verksamhet. Dessa metoder bör vara tillgängliga för alla, särskilt för lågutbildade personer för att hjälpa dem att vidareutbilda sig.
- d) Det går att utöka valideringen av läranderesultat från icke-formellt och informellt lärande och göra den stabilare, i linje med rådets rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande, samma sak gäller för olika valideringsprocesser. Även användning av verktyg som Europass och ungdomspass, som är verktyg för dokumentation och självbedömning, kan stödja valideringsprocessen.

²⁶ Som underlag för kompetensbedömningarna finns exempelvis den gemensamma europeiska referensramen för språk, ramen för digital kompetens, ramen för entreprenörskompetens samt Pisa-kompetensbeskrivningarna.